

A LES DONES CASADES AMB MARINERS NORD-AMERICANS AL SEGLE XIX

Antoni Tuduri
Secció de
genealogia de
l'Ateneu de Maó

Sembla mentida la manera com prenen cos les persones a les quals vaig dedicant aquestes miscel·lànies. Tant punt en tinc alguna prou perfilada, acostuma a aparèixer una altra que no t'és a veure, li pren el lloc i ho desgavella tot.

Ara m'ha vingut a la memòria un escrit de D. Joan Hernández Mora de l'any 1954 (per cert, censurat, com sembla que era natural en certs temps si no agradava a qui manava) i publicat íntegrament l'any 1964, que diu: «...la Historia de los menorquines, la Historia de los pobladores de la isla como comunidad humana que no ha podido ser nunca sujeto agente, sino paciente, de los grandes acontecimientos en los que la isla se ha visto envuelta». (Gràcies «Pito»).

Dic açò perquè l'anterior miscel·lània la vaig dedicar a les dones menorquines que, van haver de fugir de la fam i cercar una nova vida a Amèrica, i he pogut comprovar que massa sort no en van tenir. Consultant el «Llibre d'or» on consten els naixements, matrimonis i defuncions dels immigrants a Nova Smirna, només he pogut trobar batejos de fills de tot just una dotzena de matrimonis entre les 49 parelles de llinatges localitzats a les actes sacramentals de Maó de l'any 1768. La resta, o van ser xorcs o

qualcun dels casats havia mort.

❖ AQUESTA TENDÈNCIA de cercar matrimonis de dones menorquines amb homes vinguts de fora l'illa, m'ha dut a repassar els casaments de la primera meitat del segle XIX, i especialment els d'origen nord-americà, a causa que des de 1815 fins a 1845, aproximadament, el port de Maó va ser punt d'hibernada de l'esquadra anomenada «anglo americana» del Medite-

rrani, antecessora de la qual avui es denomina «VI esquadra americana», a més de l'esquadra holandesa, de la que no en parlaré avui. Per aquells temps el comerç anglès i nord-americà estava molt castigat pels corsaris berberics i, curiosament, sembla que es va establir una aliança anglo-americana-holandesa per protegir aquesta zona del *Mare Nostrum*. Dic curiosament, pel fet que l'any 1815 només havien passat 40 anys des de la declaració d'independència de les colònies nord-americanes de la metròpoli anglesa. El comerç (els doblers, com és habitual) va fer molt més que les armes, com és evident. Malauradament, Menorca havia perdut la seva tradicional activitat marítima comercial per mor de la política restrictiva derivada de la implantació de les barreres aranzelàries decidides pel govern del regne d'Espanya,

Germanastre d'Isabel Tuduri Escrivà, nascut a Maó l'any 1829.

principal motiu de la posterior l'emigració massiva de menorquins a Alger. No es podia comerciar amb el blat del port d'Odessa ni amb res que se li assemblés. En resum, l'economia menorquina va anar a fer-perdoneu-me l'expressió- moltes grosses de punyetes.

Tornant a la flota anglo-americana, jo tenia certa referència de què una germanastre del meu besavi, Isabel Tuduri Escrivà era una d'aquestes dones casades amb mariners estrangers i, posats a cercar, la vaig trobar i, a més, també altres 48 casaments d'aquest tipus, contrets entre 1832 i 1845. Algunes d'aquestes dones, com és el cas de la meua avantpassada manlleuada, van quedar a Menorca, amb o sense fills, i altres van emigrar amb els seus marits i els hi hem perdut la pista i les senyes.

Aquesta Isabel era filla de Diego Tuduri Neto, casat a Castell l'any 1824 amb Teresa Escrivà Soler i va tenir una germana de nom Joana, de la que no he trobat detalls familiars. El meu avi va ser adoptat per aquesta família que li va donar els llinatges Tuduri i Escrivà, i d'aquí ve açò de «germà manllevat». Isabel es va casar, a 14 anys d'edat, amb un mariner de Nova Jersey de nom Guillem Nelson Crani, de 29 anys, fill de Joan Nelson (res a veure amb l'almirall Nelson,

aquell que diuen va estar a Sant Antoni) i de Cela Crani

Parlant d'aquests matrimonis, es tracta d'unes branques escampades pel món i de les que poc en sabem, tret de les notícies dels seus casaments. Aquí s'obre un ampli ventall de curiositats, encara que de difícil estudi. Només ens queda la relació dels llinatges d'aquestes dones, que són: Sales, Vidal; Femènia; Gornès; Anglada; Capó; Lartiga; Mesquida; Rabassa; Pons; Martí; Calàbria; Carratalà; Victori; Florit; Piris; Escudero; Garriga; Anglès; Busquet; Ahès; Murphi; Boyes; Fuxà; Suau; Tuduri; Delgado; Mir; Orfila; Coll; Gonyalons; Boys; Triay; Seguí; Arguimbau i Robert.

❖ UN ALTRE DETALL a destacar és que no hi havia casaments cada any i, els anys que n'hi havia no passaven de 5, però l'any 1837 n'hi va haver 18, és a dir, un 36% del total. No sé quina és la causa, però la xifra fugiu de tota lògica. D'altra banda, la majoria d'homes eren mariners sense graduació, però trobem un tinent de navili, Domingo Lynch, casat amb Antònia Arguimbau Bousquet, de Maó i un doctor en medicina Miquel Guillem Saple casat amb Catalina Robert Pons, des Castell, ambdós l'any 1845.

Atès que sense *bots* no hi pot haver miscel·lània, puc afirmar que aquesta darrera dona, Catalina Robert Pons, filla de Rafel Robert Preto i de Catalina Pons Mascaró, només presenta 8 bots amb un servidor, ja que el meu rebesavi Rafel Preto Robert, era cosí bo d'ella..

Per acabar, i degut a que no disposem de cap fotografia d'Isabel Tuduri Escrivà, i per il·lustrar aquesta miscel·lània, avui posarem una foto del seu germà d'adopció Josep Tuduri Escrivà, nat a Maó l'any 1829, feta quan tenia devers 90 anys i que és el meu besavi patern.